

שמצינו כשאמר משה להקב"ה מחני נא מספרך נתקיים הדבר שנמחה שמו בכל פרשיות המשכן בח"י פרשיות, והכי נמי משום שאמר בפירוש הרגני נא לפיכך מת קודם בואו לא"י, אבל מה טעם שלא היו בניו ממלאים מקומו. ואפשר לומר ב' טעמים, א' משום דאיתא בגמ' נדרים (כ"א ע"א) דמשום הכי בניהם של ת"ח אינם ת"ח מפני שקורין לאינשי חמרי, היינו שנבזה בעיניהם עם ה' אלה. ועוד יש ליתן טעם משום שלקח מדינית, ואיתא בגמ' סנהדרין (פ"ב ע"א) הבא על נכרית אינו זוכה להיות מבניו ער ועונה בת"ח מורה הוראה בישראל. והכא ע"כ מוכח טעם ה'ב', דאי מטעם ראשון הא כתיב והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. וזה שאמר הכתוב ותדבר מרים ואהרן במשה, דהטעם דיהושע מכניס משום שאשה כושית לקח, דליכא למימר משום טעם הראשון הא והאיש משה ענו מאד

בס"ד

פרשת שלח – השורש הרקוב שהביא לחטא המרגלים

7. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פב עמוד א
והלך אצל כזבי, אמר לה: השמיעי לי! - אמרה לו: בת מלך אני, וכן צוה לי אבי: לא תשמעי אלא לגדול שבהם. אמר לה: אף הוא נשיא שבט הוא, ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו, שהוא שני לבטן והוא שלישי לבטן. תפשה בבלוריתה, והביאה אצל משה. אמר לו: בן עמרם! זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה - בת יתרו מי התירה לך? (משה קודם מתן תורה נשא, וכשנתנה תורה כולן בני נח היו ונכנסו לכלל מצות והיא עמהם, וגרים רבים של ערב רב.) נתעלמה ממנו הלכה,

8. תורה תמימה הערות במדבר פרק כה הערה יג
וההלכה שנתעלמה ממנו פירשו המפרשים היא דהבועל ארמית קנאים פוגעין בו, וגם י"ל דנתעלם ממנו החילוק שבין צפורה לזו המדינית כמש"כ בדרשה הקודמת מפני שנשואי צפורה היה קודם מת"ת,

שורש הבעיה בדברים מרים ואהרן

9. במדבר (פרשת בהעלותך) פרק יב פסוק ב - ג
(ב) ויאמרו הרק אף במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר וישמע ה': (ג) והאיש משה ענו עניו מאד מפל האדם אשר על פני האדמה:

10. העמק דבר פרק יב פסוק ג
(ג) והאיש משה עניו וגו'. ביאר הכתוב דלא משום משה וצערו ענה ה' כי היכי דלא לחליש דעתו, אבל באמת משה לא חשש כלל לזה דהאיש משה עניו וגו', אלא משום שנוגע לעיקר התורה לדעת כח מעלתו של משה שהוא למעלה מכל נבואה שבעולם. ומשמעות עניו הוא שאינו חושש לכבודו וצערו, ולא משום שהוא שפל בעצמו ואינו מכיר בעצמו שאינו ראוי לזה הצער והעדר הכבוד, אלא משמעות עניו שהוא מתנהג בלי חשש על כבודו,

11. במדבר (פרשת בהעלותך) פרק יב פסוק ה - ז
(ה) ויגד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם: (ו) ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו: (ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא:

1. במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק א - ב
וידבר ה' אל משה לאמר: (ב) שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו: כל נשיא בהם:
רש"י
(ב) שלח לך אנשים - למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר:

2. במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק ב
ויעצו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות:
רש"י
(לב) אוכלת יושביה - בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים, והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו:

3. במדבר (פרשת בהעלותך) פרק יב פסוק א - ב
וידבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הפשית אשר לקח פי אשה כשית לקח: (ב) ויאמרו הרק אף במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר וישמע ה'
רש"י

ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה, רבי נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו, כך נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חבירו:

4. אור החיים במדבר פרק יב פסוק א
(א) ותדבר וגו' במשה. אולי שדברו בפניו של משה, והדעת מסכמת בזה גם כן, כי מה יועילו דבר לא טוב ביניהם לבין עצמן, אלא אמרו דבריהם דרך תוכחה והוא שומע מלתם,

5. אפריון במדבר פרשת בהעלותך
עוד נ"ל בהקדם, דרש"י ז"ל כתב בר"פ שלח, למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. והקשה בספר אפיקי יהודה (עין רוגל) מהא דאמרינן בגמ' [ערכין ט"ו ע"א] בא וראה כמה גדול עון לשון הרע, ומה אלו המרגלים שלא הוציאו לעז רק על עצים ואבנים שאמרו ארץ אוכלת יושביה כך עלתה להם, המוציא דיבה על חברו על אחת כמה וכמה. ולפי"ז מאין היה להם למרגלים לקחת מוסר ממרים הרי יש חילוק גדול, היא הוציאה דיבה על משה מבחר המין האנושי ולכך (נלקה) [לקתה], אבל עדיין היאך יהיה להם ראי' ומוסר שלא להוציא דיבה על עצים ואבנים:

באור דיבור מרים ואהרן במשה

6. תורת משה במדבר פרק יב פסוק א
ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכושית אשר לקח וכו', והאיש משה ענו מאד. ונראה לבאר דפרשה זו סמיך אלעיל מיניה, דלעיל מיניה כתיב אלדד ומידד מתנבאים במחנה משה מת ויהושע מכניס, לכאורה קשה בשלמא משה מת שפיר, כמו

19. במדבר רבה (וילנא) (פרשת מסעי) פרשה כג סימן ז
א"ל הקדוש ברוך הוא למשה הן הארץ חביבה עלי שנאמר ארץ
אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד וישראל חביבין עלי שנאמר
כי מאהבת ה' אתכם אמר הקדוש ברוך הוא אני אכניס את
ישראל שהן חביבין עלי לארץ שחביבה עלי שנאמר כי אתם
באים אל ארץ כנען.

אדם רואה את העולם רק דרך נקודת המבט שלו

20. משלי פרק כא פסוק ב
(ב) כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׂר בְּעֵינָיו וְתִכֵּן לְבוֹת ה':

21. רבינו יונה משלי פרק טז פסוק ב
(ב) כל דרכי איש זך בעיניו ותוכן רוחות ה'. דרך טבע האדם,
כי כל מדותיו אשר יגיעוהו מדרך תולדתו - זכים בעיניו, אם
טובות ואם רעות, ולפיכך תקון המדות ענין קשה. ואף גם זאת:
ותוכן רוחות ה', עוזר את האדם לתקן מדותיו להתבונן בעוונות
ולהתחזק בתקונם.

22. משנה מסכת נגעים פרק ב משנה ה
כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו

23. בעל שם טוב בראשית פרשת בראשית אות קכו
קכו. שנינו (נגעים ב', ה') כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי
עצמו, ופירש הבעל שם טוב הקדוש, כל הנגעים שאדם רואה
חוץ, זה נמשך מנגעי עצמו,

24. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כה עמוד ב
דאמר רבא: אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע.

25. כוכבי אור שביבי אור (רבי יצחק ב"ר שלמה בלזר)
לא חרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה
ולא עשו לפניו משוה"ד. (ב"מ ל') הנה בדין אין משוא פנים,
והב"ד נצטוו לשפוט בצדק מבלי שום נגיעה, ולכך אפילו שוחד
דברים אסור למען שיהיו נקיים מכל נגיעה, אולם האדם בעצמו
צריך לעשות לפניו משוה"ד תמיד. והיינו כי האדם קרוב אצל
עצמו, ואם ישקול בפלס הדין יצא משפט מעוקל כי ע"כ צריך
להכריע תמיד לפניו משוה"ד וממילא לא יעות משפט. ז"ש לא
חרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא
עשו לפניו משוה"ד רק תמיד דין תורה, ממילא נכשלו, ויצא
משפט מעוקל כי אין אדם רואה חובה לעצמו וכל דרך איש ישר
בעיניו,

26. במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק לג
(לג) וְשֵׁם רְאִינֵנוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עֶנְק מִן הַנְּפִלִים וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ
כְּחֻגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:

27. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לה עמוד א
אמר רב משרשיא: מרגלים שקרי הוו, בשלמא ונהי בעינינו
כחגבים - לחיי, אלא וכן היינו בעיניהם מנא הוו ידעי?

28. מדרש ילמדנו (מאן) ילקוט תלמוד תורה - פרשת שלח
(דף נ"ג, ע"א) בשעה שאמרו מרגלים וכן היינו בעיניהם נגזרה
עליהם, שכשאמרו ונהי בעינינו כחגבים אמ' הב"ה ויתרתי
עליה, אלא וכן היינו בעיניהם, יודעים הייתם מה עשיתי אתכם
בעיניהם, מי יאמר לכם שלא הייתם בעיניהם כמלאכים.

12. רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק טז הלכה י
ועל עניין זה מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת זכור
את אשר עשה י"י אלקיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו
מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיתה גדולה ממנו
בשנים וגידלתו על ברכיה וסכנה בעצמה להצילו מן הים והיא
לא דברה בגנותו אלא טענתה שהשותו לשאר נביאים...

טעם אפשרי להתנהגות משה בלקיחת ציפורה לאשה

13. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק יא
(יא) עָתָה יִדְעָתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים כִּי בִדְבַר אֲשֶׁר זָדוּ
עֲלֵיהֶם:

14. פירוש הסולם לזוהר - פרשת יתרו ומאמר וישמע יתרו טו
וכיון דהווא מלך וכו': כיון שהמלך והכהן ההוא, מודים להקב"ה
ונשברים לפניו, אז עולה הקדוש ברוך הוא ביקרו על כולם
למעלה ולמטה. ומטרם שעלה הקדוש ברוך הוא ביקרו כשאלו
הוודו לפניו, לא ניתנה התורה. עד לאחר שבא יתרו, והודה
ואמר, עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים. ברוך ה' אשר הציל
אתכם. אז עלה הקדוש ברוך הוא ביקרו למעלה ולמטה, ואח"כ
נתן התורה בשלימות ממשלתו על הכל.

15. חפץ חיים לשון הרע כלל י אות יד
פרט הג' (בלשון הרע לתועלת), שאם הוא משער שאפשר שאם
יתווכח עמו בעצמו יהיה לתועלת, צריך הוא לדבר עמו קודם
שיפרסם הדבר לאנשים.

חטא המרגלים - השוואה בין עם ישראל לאומות העולם

16. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לה עמוד א
ארץ אוכלת יושביה היא - דרש רבא, אמר הקדוש ברוך הוא:
אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה, אני חשבתיה לטובה -
דכל היכא דמטו, מת חשיבא דידיה, כי היכי דניטרדו ולא לשאלו
אבתרייהו

17. כלי יקר במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק לב
(לב) ארץ אוכלת יושביה היא. שראו אותם קוברים מתים
והאלקים חשבה לטובה וכו'. וקשה וכי בעבור זה נקראו מוציאי
דבה והלא הגידו האמת מה שראו וכי מפני שלא הרגישו
שלטובתם עשה ה' זאת נקראו מוציאי דבה, כסילים ראוי
שיקראו. וכן מסיק במדרש (במדבר רבה טז ב) מרגלים ששלח
משה כסילים היו וכו', ולפחות יש מקום לומר אהני ליה שטותיה
שלא חלי ולא מרגיש בטובתו:

ונראה שהיה להם לכל הפחות לתלות הקבורות בחטאם, כי
כבר נודע להם שמעשה ארץ כנען מקולקלים יותר מכל
האומות, והם אמרו בהיפך זה שכל העם אשר ראינו בתוכה
אנשי מדות טובות המה וצדיקים, ותלו הדבר ברוע מזג אויר
הארץ שאוכל ומכלה אפילו ליושביה המורגלים בה קל וחומר
שתזיק לבלתי יושבים עליה ובאו ממרחק ולא הורגלו באויר
הארץ

18. במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק ז - ח
(ז) וַיֹּאמְרוּ אֵלָּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ
לְתוֹר אֶתְּהָ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד: (ח) אִם חָפֵץ בָּנוּ ה' וְהִבִּיא
אֶתְנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר הוּא זָבַת חֶלֶב
וַדְּבָשׁ:

ספורנו
(ח) אם חפץ בנו ה'. אמנם כי טובתה עד מאד היא בתנאי
שיחפוץ בנו ה' כאמרו ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה... והיה
אם שמוע תשמעו וכו' (דברים יא, יב - יג):

הפתרון - לברר את הדברים

29. משנה מסכת אבות פרק ב משנה ד
הלל אומר אל תפרוש מן הצבור ואל תאמן בעצמך עד יום מותך
ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומ

30. כוכבי אור אגרות רש"ז מקלם איגרת ה
ובפרט אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו ושמעתי אומרים
בפשט עד שתגיע למקומו ותשאלנו ענין הדבר

31. אור החיים במדבר (פרשת בהעלותך) פרק יב פסוק א
(א) ותדבר וגו' במשה. אולי שדברו בפניו של משה, והדעת
מסכמת בזה גם כן, כי מה יועילו דבר לא טוב ביניהם לבין
עצמן, אלא אמרו דבריהם דרך תוכחה והוא שומע מלתם,

סיכום:

דיבור מרים במשה וחטא המרגלים נבע מאותו שורש
השוואות. מרים השוותה את משה אליה ואל אהרן והמרגלים
השוו את עם ישראל ליושבי הארץ. השוואות גורמות לראות
את המציאות בצורה מצומצמת ולשפוט אותה בצורה לא נכונה.
חוסר השוואות מביא את האדם לברר את הדברים בצורה
טובה וכך להימנע משיפוטיות לא נכונה כלפי הסביבה.

